

את איסורה ביום המיתה, ואיך חיזקו חכמים את דבריהם ביום הקבורה יותר ממה שעשתה תורה חיזוק לדבריה!?

ומשנינן: לעולם סובר רבי: אף אנינות ליל יום המיתה דרבנן ולא דאורייתא היא,

קא-א ולא קשיא. כי חכמים עשו חיזוק לדבריהם שאסרו את יום הקבורה, יותר משל תורה. כלומר, יותר ממה שעשתה התורה חיזוק לדבריה כשאסרה את יום המיתה; ואף שהתורה לא חיזקה את דבריה לאסור את הלילה שלאחריו, חכמים חיזקו את דבריהם ואסרו אף את הלילה.

כתיב ביום השמיני למילואי המשכן [שהיה בראש חודש ניסן, והוא היה היום הראשון לקרבנות הנשיאים, והקריב בו נחשון בן עמינדב נשיא יהודה את קרבנו, כמבואר בפרשת נשא]:

"ויהי ביום השמיני קרא משה, ויאמר אל אהרן: ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת, ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה', ומנחה בלולה בשמן, כי היום ה' נקרא אליכם. ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא [באותו היום] איש מחתנו. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'.

וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים לאמר, קחו את המנחה הנותרת מאשי ה', ואכלתם אותה במקום קדוש כי חקך וחק בניך היא מאשי ה', כי כן צויתי [הצד"י בשורוק]. ואת חזה

והתניא: בפרשת שמיני מבואר, (14) שבראש חודש ניסן ביום שמתו נדב ואביהוא בני אהרן, שרפו אהרן ובניו את חטאת ראש חודש שהקריבו, ולא אכלוה.

שיטת רבי יהודה בטעם השריפה מתבאר לקמן קא א, שהיות והיו אוננים, לא היו יכולים לאוכלה ביום אלא בלילה שהותרה להם האנינות על פי ה', ועד שלא אכלוה, נטמאה.

ולשונו של אהרן בתשובתו למשה, שטען עליהם על שריפת החטאת, היתה: "הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה', ותקראנה אותי כאלה, ואכלתי חטאת היום, הייטב בעיני ה'!?", כלומר, הרי אוננים אנו, ולא היינו יכולים לאוכלה ביום, ועד שבאנו לאוכלה, נטמאה.

ומפרש רבי יהודה: "הן [קרבנות אלו שהקרבנו היום]", אוני היום אסור ובלילה מותר, כלומר, רק בקרבנות אלו אין אנו אסורים אלא ביום משום אנינותנו ואילו בלילה מותרים אנו, כי אם לא נאכל אנו מי יאכלם, (15)

ואולם לדורות, בין ביום ובין בלילה, אסור האונן לאכול בקדשים, דברי רבי יהודה.

רבי אומר: אנינות לילה ואפילו של יום המיתה אינה מדברי תורה, אלא מדברי סופרים,

הרי מבואר לדעת רבי, שלא חיזקה התורה

14. הענין כולו מתבאר בהרחבה לקמן קא א. שפנחס היה עמהם והיה יכול לאכול].

15. נתבאר על פי רש"י; [וצריך ביאור, שהרי

שחלוק אנינות היום משאר ימים. וכשראה שנשרפה, אמר להם "אכול תאכלו אותה", כלומר, היה לכם לאוכלה כאשר צויתי אתכם בשעת מעשה.

ג. "ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור **כאשר צוה ה'.**" לא מאלי [מעצמי] **אני אומר** לאוכלם באנינות.

ורמינהי, סתירה לכאורה, על מה ששנינו כברייא שהותרה להם אכילה באנינות, מברייא ששנינו בה: **מפני אנינות**, שהיו מנועים מלאוכלה, שרפוח לחטאת ביום השמיני למילואים, **לכך נאמר** בתשובתו של אהרן לדרישת משה על השריפה: "ותקראנה אותי **כאלה**, ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'". וממה שהודה לו משה, שנאמר "וישמע משה וייטב בעיניו", מוכח שלא שמע משה היתר אנינות, שאם כן לא היה מודה! ?

אמר שמואל: לא קשיא:

כי **הא**, הברייא ששנינו בה מפני אנינות שרפוח, **רבי נחמיה** היא.

הא, הברייא ששנינו בה הותרה להם אנינות, **רבי יהודה ורבי שמעון** היא.

דתניא: מפני אנינות שרפוח, לכך נאמר "ותקראנה אותי **כאלה**",⁽¹⁾ דברי רבי נחמיה.

רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: מפני טומאה שנטמאה נשרפה החטאת, שאם אתה אומר מפני אנינות נשרפה, היו לחם לשלשתן, לכל שלשת שעירי החטאות

התנופה ואת שוק התרומה [מן השור והאיל של השלמים] תאכלו במקום טהור. שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני ה' והיה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה ה'.

ואת שעיר החטאת [ומתבאר בסוגייתנו, שהכוונה לשעיר חטאת של ראש חודש, שהיא קדשי דורות, להבדיל מקרבנות יום השמיני והנשיאים שהם קדשי שעה] דרוש דרש משה והנה שורף, ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר. מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש. הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה, אכול תאכלו אותה בקודש [היה לכם לאוכלה בקודש] כאשר צויתי [בחיריק תחת הצד"י]. וידבר אהרן אל משה, הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה' ותקראנה אותי כאלה, ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'. וישמע משה וייטב בעיניו.

תנו רבנן: שלש פעמים הזכיר משה, באותה פרשה של השמיני למילואים שכך נצטוה:

א. **"כי כן צויתי"**. ב. **"כאשר צויתי"**. ג. **כאשר צוה ה'.**

וכך הוא פירושו:

א. "ואכלתם אותה [את המנחה] **כי כן צויתי**" שבאנינות יאכלוה.

ב. "אכול תאכלו אותה [את החטאת שנשרפה] **כאשר צויתי**" — **בשעת מעשה** כשאירע להם אנינותם **אמר להן** שלא יימנעו מאכילת קדשים היום, כי שמע מפי הגבורה

1. ביאר רש"י: ולית ליה לרבי נחמיה, לפי דעתו של שמואל, שאינו מחלק בין המנחה

שקרבו באותו יום, כמבואר בגמרא לקמן, **שישרפה**.

דבר אחר: אם מפני אנינות, למה שרפה, הרי היו להם לאכול לערב. (2)

דבר אחר: אם מפני אנינות למה שרפה, והלא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שלא היה אונן על דודיו, היה עמחן, והיה לו לאוכלה. (3)

רבא אמר ליישב את סתירת הברייתות: לעולם אידי ואידי רבי נחמיה היא הסובר שאת החטאת שרפו מפני אנינות, ולא קשיא:

כאן, שהותרה להם אנינות, במנחה (4) שהיא קדשי שעה, שלא נצטוו בה לדורות. (5)

כאן, החטאת ששרפה, בקדשי דורות, היא חטאת ראש חודש שנצטוו בה לדורות, ובקדשי דורות לא הותרה אנינותם.

כלומר, לעולם שמע משה היתר אנינות, אלא שהוא לא שמע אלא בקדשי שעה, ומתוך שטעה משה להשוות קדשי דורות לקדשי שעה אמר להם גם על החטאת שנשרפה, שהיא קדשי דורות, "אכול תאכלו אותה בקודש כאשר צויתי" והיינו, כאשר צויתי אתכם בקדשי שעה (6) היה לכם לעשות בחטאת ראש חודש, ושוב אמר לו אהרן

ורבי שמעון הותרה להם אנינות, וכמבואר בכרייתא שפירשה שמואל כדברי רבי יהודה ורבי שמעון, ובהמשך הסוגיא מתבאר, שהיתר האנינות לדעת רבי יהודה ורבי שמעון היא בלילה בלבד; והנה לפי רבי יהודה הסובר אנינות לילה דאורייתא, ניחא שהצרך משה להתיר להם אנינות לילה שהיא אסורה בכל מקום, אבל לפי רבי שמעון הסובר אנינות לילה מדרבנן היא, וכמבואר לעיל צט ב, צריך לומר שלא בא משה אלא ללמדם שאנינות לילה מותרת, וצריך תלמוד.

4. נתבאר על פי לשון רש"י; ומיהו הוא הדין בשאר קרבנות המילואים, שהרי "כאשר צוה ה'" דמפרשינן: ולא מאלי אני אומר, בחזה ושוק של שלמים נאמר.

5. ראה רמב"ן בספר המצוות בשורש שלישי, בענין המילואים אם היא מצוה הנוהגת לדורות.

6. על פי רש"י בהמשך העמוד ד"ה כאשר צויתי; וראה גם בתוספות בדעת רבא.

שהיא קדשי שעה לחטאת של ראש חודש שהיא קדשי דורות, הך דרשא [שנאמרה גבי מנחה] דבאנינות יאכלוה, אלא הכי קאמר להו "כי כן צויתי", שאף מנחת ציבור זו שלא מצינו מנחה קריבה לציבור כיוצא בה, נאכלת, ועל האנינות לא הוזכר למשה לדרוש קל וחומר ממעשר [לאסור לאכול כמו במעשר, וכמבואר קל וחומר זה בהמשך הסוגיא], וכשהזכירו אהרן הודה לו. אבל התוספות מפרשים את שיטת רבי נחמיה באופן אחר, ראה דבריהם בד"ה ורמינהי.

2. [בגמרא בעמוד ב מבואר, שתשובת רבי נחמיה על תמיהה זו היא: אנינות לילה דאורייתא; ומיהו אף רבי יהודה סבר "אנינות לילה דאורייתא" כמבואר בכרייתא לעיל צט ב וק ב, ולפי זה צריך ביאור, מה היתה טענתו של רבי יהודה, וראה מה שכתב רש"י כאן, וצריך תלמוד].

3. א. בגמרא בעמוד ב מבואר, שתשובת רבי נחמיה על תמיהה זו היא: עדיין לא נתכהן פנחס ביום השמיני למילואים.

ב. מתבאר מדברי שמואל, שלפי רבי יהודה

שיש לחלק בין קדשי שעה לקדשי דורות, והודה לו משה.

הגמרא מבארת את המשא ומתן שבין משה לאהרן לפי שתי השיטות שנוכרו:

רבי נחמיה היכי מתריין להו להני קראי [איך מפרש הוא את המקראות] שנכתב בהם המשא ומתן שבין משה לאהרן?

ורבנן [רבי יהודה ורבי שמעון] **היכי מתריצי** להו להני קראי?

רבי נחמיה מתריין להו **הכי**:

שאל משה את אהרן ובניו: **מדוע לא אכלתם את החטאת!**? והוסיף **ואמר לו משה לאהרן:**

שמא נכנס דמה של החטאת לפנים [להיכל] ונפסלה על ידי זה?

אמר לו אהרן למשה: הן **לא הובא את דמה** אל הקודש פנימה. (7)

חזר משה ושאל את אהרן: **שמא חוץ למחיצתה** [חוץ לעזרה שהיא מחיצת החטאת] **יצאת** ונפסלה?

אמר לו אהרן למשה: **בקודש היתה ולא**

יצאה. (8)

חזר משה ושאל את אהרן: **ודילמא באנינות אקריבתוה,** כי ההקרבה לא הותרה להם, **ופפלתוה?**

אמר לו אהרן למשה: **משה! וכי הם,** בני שאינם כהנים גדולים, **הקריבו!**? הלא **אני,** שכהן גדול אני ומותר להקריב באנינות, **הקרבתי,** שכך ציויתני להקריב, וכדכתיב בתחילת הפרשה, **"קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך"**! (9)

וכאשר שמע משה את כל התשובות האלה, **חזר ואמר לו משה לאהרן:**

הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה, וגם **בקודש היתה ולא יצאה,** אם כן **אכול תאכלו אותה** [היה לכם לאכול אותה] **כאשר צויתי לאמר:** **באנינות יאכלוה.**

אמר לו אהרן למשה: **"ותקראנה אותי כאלה, ואכלתי חטאת היום,** הייטב בעיני ה'!"? והרי **שמא לא שמעת** שבאנינות יאכלוה, **אלא בקדשי שעה,** ולא בקדשי דורות כשעיר החטאת של ראש חודש שנשרף,

דהרי **אי בקדשי דורות,** ודאי מסתבר שלא התיר לך ה', כי קל וחומר הוא **ממעשר שני**

7. אין כוונת הגמרא שהלשון הנאמר בפסוק "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה" מדברי אהרן הוא, כי דברי משה הם, שאמר לו כן אחר דברי אהרן; אלא, שמתוך דברי משה אנו מבינים שהיה ביניהם נידון על זה, ומשתמשת הגמרא בלשון הפסוק כדי להביא את דברי אהרן.

9. א. מקור שאלה ותשובה זו מן הכתובים, ראה היטב בעמוד ב.

ב. ה"שפת אמת" תמה על רש"י שהביא כאן

8. שאלה ותשובה זו נלמדים ממה שאמר משה

הקל,

אל הקודש פנימה.

ומה מעשר הקל אמרה תורה "לא אכלתי באוני ממנו", קודש החמור לא כל שכן. (10)

חזר משה ושאל את אהרן: שמא חוץ למחיצתה יצאת, ולכן נשרפה?

מיד "וישמע משה וייטב בעיניו", הודה ולא בוש לומר "לא שמעתי", אלא הודה ואמר "שמעתי ושכחתי".

אמר לו אהרן למשה: בקודש היתה ולא יצאה.

ורבי יהודה ורבי שמעון היכי מתרצי להו להני קראי?

חזר משה ושאל את אהרן: ודילמא באנינות אקריבתוה, ופסלתוה?

הכי מתרצי להו: שאל משה את אהרן ובניו: מדוע לא אכלתם את החטאת, שמא נכנס דמה לפניכם ולכך שרפתם אותה?

אמר לו אהרן למשה: משה! וכי הן הקריבה דפסלה בהו אנינות, הלוא אני הקרבתי ואני שכהן גדול אני איני פוסל בהקרבת אנינות.

אמר לו אהרן למשה: הן לא הובא את דמה

חזר משה ושאל את אהרן: ודילמא אגב

את הפסוק "קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עולתך", שהרי הנידון בין משה לאהרן היה על חטאת ראש חודש שהיא זו שנשרפה, ולענין זה לא מצינו שנצטוו אהרן להקריב; והוא צידד לפרש שכך היה מעשה שאהרן הקריב הכל.

ג. מסדר הפסוקים נראה, שמתחילה הקריבו את הקרבנות, ואחר כך היה המעשה של נדב ואביהוא, ומטעם זה תמה הרמב"ן בחומש, הובא ב"שפת אמת", על סוגייתנו, ששאל משה "ודילמא באנינות אקריבתוה"; ואולם ב"שפת אמת" כתב, שאכן את קרבנות המילואים הקריבו קודם אותו מעשה, אבל חטאת ראש חודש הקריבו אחר כך, ושאלת משה היתה על חטאת ראש חודש, ראה עוד שם.

10. א. חילוק זה בדברי אהרן בין קדשי שעה לקדשי דורות נלמד ממה שאמר אהרן "הן היום הקריבו", וכן אמר "ואכלתי חטאת היום", כלומר, קדשי דורות, היינו שעיר ראש חודש, שהם חובת היום, כמבואר בעמוד ב.

ב. לכאורה משמעות הגמרא היא, שמשה היה

סבור שאין איסור לאונן לאכול בקדשים כלל, ואהרן חידש לו שיש איסור לאונן לאכול בקדשים, וזה הוא גם מה שאמר משה כשהודה לאהרן "שמעתי ושכחתי", ששמע כבר דבמעשר אסור ושכח ללמוד משם קל וחומר; אבל באמת דוחק לומר כן, שהרי אם כן למה הצרך הקב"ה לומר "באנינות תאכלוהו", כיון דבכל מקום אונן מותר בקדשים, ועוד, מי הכריח את הגמרא לפרש כן, והרי יותר מסתבר לומר שנחלקו משה ואהרן אם הותר באותו יום כל הקדשים או קדשי שעה בלבד.

ולכן פירש ה"שפת אמת": באמת אף כוונת הגמרא היא כן שנחלקו במהות ההיתר, ומה שהביאה הגמרא את הקל וחומר ממעשר, שגם משה ידעו, היינו רק דרך אגב להשמיענו עיקר הטעם שאונן אסור שהוא משום קל וחומר ממעשר, אבל מחלוקת משה ואהרן לא היתה אלא אם הותרה להם האנינות אף בקדשי דורות; מיהו לשון "שמעתי ושכחתי" קשה קצת, ויש לומר הפירושו: דשמע כבר שיש לחלק בהיתר כסברת אהרן; [אך ראה הערה בהמשך הסוגיא,